

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Cdo/94/2024
Identifikačné číslo spisu: 6419203114
Dátum vydania rozhodnutia: 25.03.2026
Meno a priezvisko: JUDr. Martin Holíč
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2026:6419203114.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Pozemkového spoločenstva urbársky a zemiansky spolok Tekovská Breznica, Nová Baňa, Nábrežná 1149/5, IČO: 37 957 104, zastúpeného Advokátskou kanceláriou Maslák, s. r. o., Modra, Šúrska 716/5, IČO: 55 088 007, proti žalovanému Roľníckemu družstvu Tekovské Nemce, Hronský Beňadik 966 53, zastúpenému Advokátskou kanceláriou Nyúl s.r.o., Levice, Ul. kpt. Jaroša 738/4, IČO: 53 875 303, o určenie vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 17C/40/2019, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 17. apríla 2024 sp. zn. 17Co/51/2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 17. apríla 2024 sp. zn. 17Co/51/2023 v spojení s rozsudkom Okresného súdu Zvolen zo 4. apríla 2023 č. k. 17C/40/2019-1017 a uznesením Okresného súdu Zvolen zo 7. februára 2023 č. k. 17C/40/2019-992 z r u š u j e a v e c v r a c i a Okresnému súdu Zvolen na ďalšie konanie.

Uznesenie Okresného súdu Zvolen z 27. mája 2024 č. k. 17C/40/2019-1167 v spojení s uznesením Okresného súdu Zvolen z 26. júna 2024 č. k. 17C/40/2019-1196 o výške náhrady trov konania z r u š u j e.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Zvolen (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 4. apríla 2023 č. k. 17C/40/2019-1017 zamietol žalobu o určenie vlastníckeho práva a žalovanému priznal proti žalobcovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

1.1. Rozhodol tak o žalobe, ktorou sa žalobca po jej poslednej pripustenej zmene uznesením z 26. januára 2021 č. k. 17C/40/2019-439 domáhal proti žalovanému určenia vlastníckeho resp. spoluvlastníckeho práva k nehnuteľnostiam vymedzeným v uznesení č. k. 17C/40/2019-439. Vec právne posúdil podľa § 1, § 2, § 3, § 8, § 12, § 13, § 14, § 16, § 18, § 31 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách (ďalej len „zákon č. 97/2013 Z. z.“). Zistil, že žalobca je pozemkovým spoločenstvom s právnou subjektivitou založeným zmluvou z 3. mája 2019 s cieľom spoločného obhospodarovania a užívania spoločných nehnuteľností jeho členov. Súd prvej inštancie považoval za spornú otázku aktívnej vecnej legitímácie žalobcu, keďže žalobca sa podľa naposledy pripustenej zmeny

žaloby domáhal, aby súd určil, že je spoluvlastníkom konkrétnych nehnuteľností, pričom zároveň nepreukázal titul ich nadobudnutia; za taký nebolo možné považovať rozhodnutie členskej schôdze pozemkového spoločenstva, aby namiesto nich vlastnícke právo k nehnuteľnostiam pôvodne evidovaným v pozemkovej knihe uplatňovalo priamo pozemkové spoločenstvo. Ďalej s poukazom na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 6. októbra 2010 sp. zn. II. 348/2008-42 vyslovil, že vlastníkami bývalých lesných pasienkov zostali bývalí urbárnici. Vysvetlil, že vlastníctvo urbárnikov - bývalých poddaných, sa odvodzuje od tzv. Urbárskeho patentu vydaného 2. marca 1853 cisárom Františkom Jozefom I., vlastníci bývalého urbárskeho majetku spravovali tento majetok ako spoločný. Problematiku spravovania spoločných lesov upravoval zákonný článok XIX/1898. Na základe uvedeného vznikali združovaním vlastníkov niekdajších urbárskych pozemkov urbárske spoločenstvá, ktorých základnými znakmi bolo nedielné spoluvlastníctvo. Urbárske spoločenstvá spravujúce spoločné lesné pasienky boli zrušené zákonom č. 2/1958 Zb. V prípade, že súčasťou lesa boli aj pasienky, tieto boli odovzdané do obhospodarovania družstva, a ak nebolo v obci zriadené, tak boli odovzdané do obhospodarovania užívateľom spoločných pasienkov. Vlastnícke právo k obhospodarovateľným pozemkom zostalo zachované individuálnym vlastníkom. Existencia pozemkových spoločenstiev bola obnovená zákonom č. 181/1995 Z. z., pričom pozemkovým spoločenstvom podľa tohto zákona sa rozumelo aj lesné a pasienkové spoločenstvo vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti, na ktoré sa vzťahovali právne predpisy o úprave právnych pomerov majetku bývalých urbarialistov (urbárnikov) a jeho členmi sa mohli a môžu stať len fyzické osoby a právnické osoby, ktoré sú vlastníkami podielu na spoločnej nehnuteľnosti.

1.2. Za druhú podstatnú otázku považoval súd prvej inštancie, či žalujúce pozemkové spoločenstvo je právnym nástupcom spoločenstva urbárnikov založeného podľa zákonného článku XIX/1898; vyslovil, že zrušením pôvodného spoločenstva došlo k prerušeniu právnej kontinuity a novozaložené spoločenstvo nie je právnym nástupcom pôvodného. Na podklade uvedeného uzavrel, že žalobcovi v spore nesvedčí aktívna vecná legitímácia, preto žalobu zamietol a ďalšími námietkami prednášanými v konaní sa už nezaoberal. O trovách konania rozhodol podľa § 262 v spojení s § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo 17. apríla 2024 sp. zn. 17Co/51/2023 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalobcovi uložil povinnosť nahradiť žalovanému náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

2.1. Odvolací súd v prvom rade považoval za nevyhnutné precizovať skutkové zistenia súdu prvej inštancie, ktoré tento v odôvodnení napadnutého rozhodnutia nepopísal zrozumiteľne. Na podklade listinných dôkazov vyhodnotených už súdom prvej inštancie zhrnul, že na založení žalobcu ako spoločenstva s právnou subjektivitou sa dohodli vlastníci spoločnej nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX a LV č. XXXX k. ú. V. L. a LV č. XXXX k. ú. L. už v roku 2004, pričom právnym podkladom založenia bola pozemkovoknižná vložka č. X - k. ú. V. L., v ktorej bol zapísaný spoločný majetok bývalých urbarialistov a želiarov obce V. L., ktorých spoločenstvo upravoval zákonný článok XIX/1898. Považoval za preukázané tvrdenie žalobcu, že uzavretím zmluvy o pozemkovom spoločenstve podľa zákona č. 97/2013 Z. z. členovia len prispôsobili pomery pozemkového spoločenstva zákonným požiadavkám, a že žalobca je pozemkovým spoločenstvom podľa § 2 ods. 1 písm. a) uvedeného zákona, keď na LV priložených k žalobe je vyznačené, že spoločné nehnuteľnosti podľa zákona č. 97/2013 Z. z. boli pôvodne vedené v PKV č. X - k. ú. V. L.. Z popisu obsahu pozemkovoknižnej vložky odvolací súd zdôraznil, že v časti B. sú ako vlastníci vedení bývalí urbarialisti a želiari obce V. L.. Ďalej konštatoval, že majetok, t.j. nehnuteľnosti bývalých urbarialistov, želiarov a curialistov obce V. L., ležiace v k. ú. V. L., zapísané v PKV č. X, prešli podľa zákona č. 81/1949 Sb. na podklade výmeru Okresného národného výboru v Novej Bani z 31. decembra 1949 do vlastníctva Jednotného roľníckeho družstva. Z informácií Okresného úradu Žarnovica, kat. odboru, poskytnutých súdu, boli pozemky evidované v PKV č. X k. ú. V. L. ku dňu identifikácie, t.j. k 6. júlu 2020, evidované ako parcely E KN na LV č. XXXX, LV č. XXXX a LV č. XXXX (bez označenia katastrálneho územia). V doplňujúcej informácii okresný úrad uviedol, že nie je možné vykonať identifikáciu nehnuteľností k 12. septembru 1950, a zároveň potvrdil, že k 14. septembru 1950 sa v zmysle § 3 ods. 4 zákona č. 81/1949 Sb. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárnikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov (ďalej len „zákon č. 81/1949 Sb.“) odčlenila časť parciel, ktoré sa zapísali

do PKV č. XXXX pre vlastníka Jednotné roľnícke družstvo v V. L. a len časť parcel zostala vedená v PKV č. X. V zmysle poslednej pripustenej zmeny žaloby sa žalobca domáhal určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam evidovaným na LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX k.ú. V. L. a LV č. XXXX, LV č. XXXX a LV č. XXXX k.ú. L., ktoré podľa prípisu okresného úradu netvorí spoločné nehnuteľnosti. Pozemky sú evidované vo vlastníctve žalovaného, titul nadobudnutia je rôznych. Podľa tvrdenia žalobcu ide práve o nehnuteľnosti odpísané v roku 1950 z PKV č. X a nesprávne zapísané ako vlastnícke právo právneho predchodcu žalovaného. Žalobca uvádzal, že k zmluve o pozemkovom spoločenstve mohol byť priložený len zoznam tých pozemkov, pri ktorých nie je spor o vlastnícke právo, preto vyššie spomenuté parcely nie sú obsiahnuté v prílohe ako pozemky, na ktorých žalobca ako pozemkové spoločenstvo hospodári.

2.2. Žalobca v priebehu konania na súde prvej inštancie zmenil právneho zástupcu. Následne požiadal o pripustenie vstupu ďalších subjektov na strane žalovaného a o pripustenie zmeny žaloby tak, aby súd určil vlastnícke právo k nehnuteľnostiam tvoriacim spoločnú (urbársku) nehnuteľnosť v prospech pôvodných spoluvlastníkov (urbárikov) evidovaných v pozemkovej knihe k 14. septembru 1950, kedy bolo prepísané vlastnícke právo na JRD V. L. v rozpore so zákonom č. 81/1949 Sb. Žiadal, aby súd pripustil vstup nezistených vlastníkov uvedených v žalobcom predložennom znaleckom posudku, ktorých mal zastupovať Slovenský pozemkový fond. Navrhovanou zmenou žaloby žiadal určiť jednak, že spoločnú nehnuteľnosť, na ktorej zabezpečuje hospodárenie žalobca tvoria pozemky uvedené na LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX k. ú. V. L. a na LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX, LV č. XXXX k. ú. L., a zároveň určiť, že spoluvlastníkmi týchto pozemkov patriacich do spoločnej nehnuteľnosti sú žalovaní v podieloch podľa znaleckého posudku. Žalobca argumentoval prípustnosťou žaloby v prospech tretieho; naliehavý právny záujem na požadovanom určení odôvodňoval statusom žalobcu ako pozemkového spoločenstva a osobitným postavením vlastníkov nehnuteľností pôvodne evidovaných v PKV č. X k. ú. V. L., o ktorých sa žalobca domnieva, že sú súčasťou ním obhospodarovanej nehnuteľnosti.

2.3. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie o nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalujúceho procesného spoločenstva v predmetnom spore. Zdôraznil, že otázka, či pozemok patrí do spoločnej nehnuteľnosti, je sporom medzi všetkými členmi pozemkového spoločenstva na jednej strane a všetkými evidovanými podielovými spoluvlastníkmi žalovanej nehnuteľnosti na strane druhej. Výsledok konania by mal dopad na všetkých evidovaných spoluvlastníkov sporných nehnuteľností, preto títo majú postavenie nútených procesných spoločníkov (§ 78 CSP). Z relevantných listov vlastníctva mal odvolací súd za preukázané, že žalovaný je výlučným vlastníkom jedine pozemkov evidovaných na LV č. XXXX k.ú. V. L. a LV č. XXXX k- ú. L.; inak je len spoluvlastníkom žalovaných nehnuteľností, teda za žalovaných nie sú označení všetci aktuálne evidovaní spoluvlastníci. Pokiaľ šlo o návrh na pristúpenie nezistených vlastníkov majúcich byť zastúpených SPF, odvolací súd nepovažoval za dostatočné ich označenie odkazom žalobcu na tabuľkovú časť predloženého znaleckého posudku. Odvolací súd konštatoval, že žalobca sa poslednou navrhovanou zmenou žaloby domáhal takého určenia, ktoré by potrelo všetky existujúce vlastnícke vzťahy v konaní, kde ako strany sporu neoznačil osoby, ktorých vlastníctvo by bolo rozhodnutím súdu dotknuté. Navyše, navrhoval, aby do sporu na stranu žalovaného pristúpili subjekty bez procesnej subjektivity. Dospel k záveru, že súd prvej inštancie neporušil právo žalobcu na spravodlivý proces, keď pristúpenie ďalších subjektov, u ktorých bolo zrejmé, že už nežijú a nezodpovedajú okruhu vlastníckych vzťahov uvedených na listoch vlastníctva v k.ú. V. L. a k.ú. L., na ktorých sú evidované pozemky, o ktoré žalobcovi ide, nepripustil a nepripustil zmenu žaloby o určenie, že konkrétne označené nehnuteľnosti patria do vlastníctva/spoluvlastníctva týchto osôb. Takáto žaloba nemohla mať úspech, pričom doteraz vykonané dokazovanie nemohlo byť podkladom na rozhodnutí o zmenenej žalobe. Záverom preskúmal výrok súdu prvej inštancie o nároku na náhradu trov konania. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 a § 256 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v celom jeho rozsahu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP. Dovolaciemu súdu navrhol, aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie a jemu predchádzajúce uznesenie o zamietnutí návrhu na pristúpenie subjektov na stranu žalovaného a návrhu na zmenu žaloby

zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

3.1. Prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces videl žalobca v tom, že súd prvej inštancie nepripustil zmenu žaloby a pristúpenie ďalších subjektov na stranu žalovaného napriek vysloveným záverom, že im (ako nezisteným vlastníkom v zmysle § 10 ods. 2 zákona č. 97/2013 Z. z.) ostalo zachované vlastnícke právo, lebo nikdy neprešlo na právneho predchodcu žalovaného. Túto vadu nenapravil ani odvolací súd, ktorý pristúpenie ďalších osôb na stranu žalovaného považoval za nehospodárne a neznámych vlastníkov za subjekty s nedostatkom procesnej subjektivity. Pokiaľ ide o návrh na pripustenie zmeny žaloby, žalobca sa domáhal určenia, že spoluvlastníkmi žalovaných častí pozemkov v podiele žalovaného sú členovia žalobcu a že ide o urbársky majetok. Žaloba sa netýka určenia vlastníckeho práva k ostatným spoluvlastníckym podielom na dotknutých listoch vlastníctva, ale výlučne určenia vlastníckeho práva k podielom žalovaného roľníckeho družstva, ktoré je právnym nástupcom pôvodného JRD. Odôvodnenie napadnutého rozsudku je výsledkom nepochopenia inštitútu spoločnej nehnuteľnosti a právnej formy pozemkového spoločenstva a je odopretím práva pozemkového spoločenstva domáhať sa určenia vlastníckeho práva (k urbárskemu majetku) v prospech svojich členov. Výklad odvolacieho súdu smeruje k neprípustnosti žalôb o určenie vlastníckeho práva k spoločnej nehnuteľnosti podľa zákona č. 97/2013 Z. z., čím podľa žalobcu dochádza k odmietnutiu spravodlivosti.

4. Žalovaný v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalobcu navrhol dovolanie odmietnuť a žalovanému priznať nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Poukázal, že naliehavý právny záujem na požadovanom určení nemôže byť daný, lebo žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (ďalej len „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), po preskúmaní zákonom predpísaných náležitosti dovolania (§ 428 CSP) a splnenia ďalších podmienok dovolacieho konania, dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné i dôvodné.

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Žalobca prípustnosť podaného dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Dovolací súd už konštantne uvádza, že hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej intenzite, že došlo až k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a súčasne dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces.

9.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie.

9.2. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak

zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

10. Dovolateľ prípustnosť dovolania v zmysle ust. § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces oprel o tvrdenie, že súd prvej inštancie nedôvodne nepripustil jeho návrh na pristúpenie subjektov na stranu žalovaného a návrh na zmenu žaloby a tento jeho nesprávny procesný postup nenapravil ani odvolací súd, predovšetkým s odvolaním sa na hospodárnosť konania a nedostatok procesnej subjektivity tzv. nezistených vlastníkov.

11. Nie je vylúčené, aby procesný postup konajúcich súdov pri rozhodovaní o pristúpení ďalších subjektov do konania alebo pri rozhodovaní o zmene žaloby viedol k porušeniu procesných práv strany sporu v miere porušenia jej práva na spravodlivý proces. Ak takéto rozhodnutie súdu prvej inštancie mohlo mať vplyv na rozhodnutie vo veci samej, procesný postup konajúcich súdov môže byť predmetom dovolacieho prieskumu z hľadiska § 420 písm. f) CSP (R 66/2025, nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 21. novembra 2024 sp. zn. III. ÚS 423/2024 publikované v ZNUÚS 37/2024). Dovolací súd preto skúmal, či úvahou súdov o nepripustení pristúpenia subjektov na stranu žalovaného a o nepripustení ostatnej navrhovanej zmeny žaloby došlo k porušeniu procesných práv žalobcu v intenzite porušenia jeho práva na spravodlivý proces.

12. Účelom procesného inštitútu pristúpenia [ďalších subjektov do konania] v zmysle § 79 CSP je odstránenie nedostatku aktívnej alebo pasívnej vecnej legitímácie (ktorý tu bol už v čase začatia konania a ktorý by inak viedol k zamietnutiu žaloby) tak, aby vec bola prejednaná a rozhodnutá v rámci už začatého konania aj voči inej osobe.

13. V posudzovanom prípade úvahy, ktoré viedli súdy nižších inštancií k rozhodnutiu o nepripustení ďalších subjektov na stranu žalovaných, spočívali najmä v odkaze na hospodárnosť konania, k čomu odvolací súd doplnil argument o nedostatku procesnej subjektivity navrhovaných žalovaných.

14. Dovolací súd súhlasí s tézou, že rozhodnutie o pripustení ďalšieho subjektu do konania nesmie byť v rozpore so zásadou hospodárnosti konania. Ak sa javí, že by takéto pristúpenie vyvolalo ďalšie dokazovanie, ktoré by inak nebolo potrebné a vo svojich dôsledkoch by viedlo k oddialeniu rozhodnutia sporu medzi doterajšími stranami - vtedy spravidla nie sú dané dôvody na to, aby pristúpenie ďalšieho subjektu do konania bolo pripustené. Rovnako možno súhlasiť, že súd nesmie umožniť vstup ďalšieho subjektu do konania v prípade, ak by jeho pristúpením nastal taký stav nedostatku podmienky konania, pre ktorý bude musieť byť konanie zastavené.

15. Žalobca predložil návrh na pristúpenie ďalších subjektov a zmenu žaloby v priebehu konania na súde prvej inštancie predtým, než súd vyhlásil dokazovanie za skončené. Žiadal, aby súd pripustil pristúpenie pôvodných urbárikov, vlastníkov vedených v pozemkovej knihe ku dňu prepisu vlastníckeho práva na JRD V. L.. Za účelom stanovenia okruhu spoluvlastníkov k žalovaným nehnuteľnostiam predložil znalecký posudok, majúci za to, že výsledky dovtedy vykonaného dokazovania vedú k záveru, ktorý v dôvodoch svojho rozsudku napokon vyslovil aj súd prvej inštancie, že vlastnícke právo k sporným pozemkom zostalo zachované pôvodným urbárikom, lebo nikdy neprešlo na právneho predchodcu žalovaného.

16. Návrhom na pristúpenie subjektov na stranu žalovaného a návrhom na zmenu žaloby z 23. novembra 2022 (č. l. 708 súdneho spisu) žalobca po zmene právneho zástupcu s odkazom na prípustnosť žaloby v prospech tretieho navrhoval, aby súd určil, že sporné nehnuteľnosti v podiele žalovaného patria do spoločnej nehnuteľnosti v zmysle § 16 ods. 2 písm. c) zákona č. 97/2013 Z. z. a že patria do vlastníctva pôvodných urbárikov v spoluvlastníckych podieloch podľa predloženého

znaleckého posudku.

17. Súd prvej inštancie takýto procesný návrh žalobcu zamietol. Uznesenie o nepripustení ďalších subjektov a nepripustení zmeny žaloby odôvodnil odkazom na dĺžku konania a možnosť podať riadnu žalobu už v počiatočnom štádiu konania. K tomu odvolací súd doplnil aj to, že pristúpenie navrhovaných subjektov na stranu žalovaných a navrhovaná zmena žaloby by neprichádzala do úvahy aj z dôvodu nedostatku procesnej subjektivity bývalých urbárníkov.

18. Podľa § 10 ods. 2 písm. a) zákona č. 97/2013 Z.z. fond nakladá s podielmi spoločnej nehnuteľnosti nezistených vlastníkov alebo ktorých vlastnícke právo nie je evidované v katastri nehnuteľností. Okruh nezistených vlastníkov vymedzuje v zmysle poznámky pod čiarou č. 18 zákon č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom (ďalej len „zákon č. 180/1995 Z. z.“).

19. Inštitút „nezistených vlastníkov“ súvisí s ambíciou štátu/zákonodarcu, v rámci konaní o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim, vytvoriť registre obnovenej evidencie pozemkov („ROEP“) na celom území Slovenskej republiky a na ich základe v súboroch geodetických informácií a v súboroch popisných informácií docieľiť úplnú resp. komplexnú evidenciu právnych vzťahov ku každej parcele (určeného operátu) na celok.

19.1. V záujme spriechodnenia procesu usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom a obnovenia dostatočne hodnoverného spôsobu evidencie práv k nehnuteľnostiam, ktorý sa v tuzemských podmienkach vytratil prakticky v súvislosti s opustením intabulačného princípu a stratou niekdajšieho významu inštitútu pozemkovej knihy, bol o. i. ustanovený zákonný mechanizmus nakladania Slovenského pozemkového fondu i) s pozemkami, ktorých vlastník je známy, ale ktorého miesto trvalého pobytu alebo sídlo nie je známe [(podľa čl. I § 8 ods. 1 písm. c) zákona č. 180/1995 Z. z. a ii) pozemkami, ktorých vlastník nie je známy (podľa písmena d) rovnakého ustanovenia)]. Pre obe takéto kategórie pozemkov zákon zaviedol legislatívnu skratku „pozemky s nezisteným vlastníkom“ (§ 13 a § 16 ods. 1 písm. b) zákona č. 180/1995 Z. z.); pričom pri takýchto vlastníkoch (resp. pozemkoch), ako aj pri pozemkoch, ktorých vlastníctvo nie je evidované podľa predpisov o katastri nehnuteľností v súbore geodetických informácií a v súbore popisných informácií alebo ak sa nepreukáže inak (§ 16 ods. 1 písm. c) zákona č. 180/1995 Z. z.) zákon priznáva na to určenej právnickej osobe (ktorou je práve Slovenský pozemkový fond) oprávnenie na zastupovanie vlastníkov v konaniach pred súdmi a inými orgánmi verejnej správy (§ 16 ods. 2 zákona č. 180/1995 Z. z.).

20. Je zrejmé, že v prípade subjektov, ktorých pristúpenie do konania na stranu žalovaných navrhoval žalobca, ide o tzv. nezistených vlastníkov. Podstata argumentácie žalobcu spočívala v tom, že ak by ako pozemkové spoločenstvo, zo zákona nakladajúce s podielmi spoločnej nehnuteľnosti nezistených vlastníkov alebo ktorých vlastnícke právo nie je evidované v katastri nehnuteľností, nemal možnosť domáhať sa v prospech týchto vlastníkov určenia vlastníckeho práva, nastolil by sa stav denegatio iustitiae, lebo by sa tým odňala možnosť pozemkového spoločenstva domáhať sa určenia vlastníckeho práva v prospech svojich členov.

21. Otázkou nezistených vlastníkov a ich označenia a procesnej subjektivity sa najvyšší súd zaoberal vo viacerých svojich rozhodnutiach (6Cdo/11/2016, 8Cdo/31/2018, 2Cdo/75/2020, 7Cdo/238/2021, 9Cdo/113/2022, 5Cdo/206/2022). Podstatu vzniku a existencie inštitútu nezisteného vlastníka zosumarizoval v rozhodnutí zo 14. augusta 2024 sp. zn. 8Cdo/69/2023. Na základe doterajšej súdnej praxe je možné konštatovať, že pojem „nezistený vlastník“ je právna fikcia osoby, ktorej bola zákonom priznaná procesnoprávna subjektivita. Ide o samostatný procesnoprávny subjekt, ktorého identita nezisteného vlastníka ako strany sporu sa odvíja od jeho zápisu v príslušnej evidencii nehnuteľností.

22. Pri označení nezisteného vlastníka je nevyhnutné vychádzať zo zápisu jeho označenia v príslušnej evidencii nehnuteľností. Zákon presnú formu nepredpisuje. Obligatónym údajom je nezistený vlastník a jeho zastúpenie fondom. V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu sa vyformoval názor, že vhodným riešením sa javí byť druhové označenie nezisteného vlastníka spôsobom: „Neznámy (resp. nezistený) vlastník nehnuteľností ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom...“ alebo „Neznámy (nezistený)

právny nástupca ostatného pozemkovoknižného vlastníka menom ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom, ...“ (porov. sp. zn. 6Cdo/11/2016, tiež sp. zn. 7Cdo/238/2021). Na tomto označení nezistených vlastníkov zotrúva dovolací súd vo svojej rozhodovacej praxi aj naďalej.

23. Najvyšší súd vo svojej rozhodovacej praxi opakovane vyslovil, že v prípade inštitútu nezisteného vlastníka je zodpovednosť sporovej strany za správne označenie protistrany oslabená povahou tohto osobitného subjektu vyplývajúcou zo zákona (porov. 6Cdo/129/2024, 9Cdo/36/2024, 9Cdo/74/2024).

24. V prejednávanej spore je z návrhu na zmenu žaloby zrejmé, že žalobca navrhoval, aby do konania na stranu žalovaných pristúpili nezistení vlastníci zastúpení Slovenským pozemkovým fondom, ktorých označil odkazom na príslušnú časť ním predloženého znaleckého posudku, ktorý obsahoval ich označenie menom, priezviskom a konkrétnym spoluvlastníckym podielom vychádzajúcim z ich evidencie v príslušnej pozemkovoknižnej vložke. Za situácie, keď ustálená rozhodovacia prax považuje nezistených vlastníkov (ktorí žijú, avšak nie je známa ich adresa), ako aj neznámych vlastníkov (nezistených právnych nástupcov ostatných pozemkovoknižných vlastníkov), ak sú zastúpení Slovenským pozemkovým fondom za samostatný procesnoprávny subjekt, ktorého identita nezisteného vlastníka ako strany sporu sa odvíja od jeho zápisu v príslušnej evidencii nehnuteľností, je úvaha odvolacieho súdu o nepripustení pristúpenia týchto účastníkov v konaní z dôvodu nedostatku procesnej subjektivity nesprávna, keď sa celkom zjavne prieči ustálenej rozhodovacej praxi.

25. Pokiaľ žalobca ešte pred vyhlásením rozhodnutia súdu vo veci samej, predtým, ako súd vyhlásil dokazovanie za skončené, navrhol, aby do konania popri pôvodnom žalovanom, proti ktorému žaloba o určenie vlastníckeho práva k sporným pozemkom smerovala, pristúpili aj ďalšie subjekty (§ 79 CSP), o ktorých žalobca tvrdil, že sú ako pôvodní urbárnici vlastníckymi nehnuteľnosťí vedených v pozemkovej knihe ku dňu prepisu vlastníckeho práva na právneho predchodcu žalovaného, a pokiaľ súd prvej inštancie tomuto návrhu nevyhovel a odvolací súd jeho procesný postup akceptoval s odôvodnením, že pristúpenie ďalších subjektov by nebolo hospodárne, s tým, že žalobca má možnosť podať novú žalobu, a to napriek tomu, že súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval, že vlastníckymi sporných nehnuteľností sú pôvodní urbárnici a želiari, lebo vlastníckeho práva nikdy neprešlo na právneho predchodcu žalovaného, potom nemožno prijať iný záver než ten, že takýto postup viedol k porušeniu práva žalobcu na spravodlivý proces.

26. Rovnaké závery je potrebné prijať aj vo vzťahu k úvahám súdov o zamietnutí návrhu na zmenu žaloby, ktorý bol procesným dôsledkom návrhu žalobcu na pristúpenie subjektov.

27. Dovolací súd pripomína, že súd by sa vždy mal v prvom rade zaoberať materiálnym predmetom sporu, lebo vec sa dostala na súd práve preto, aby sa rozhodlo o hmotnom práve. Účelom civilného procesu je spory riešiť (rozhodovať ich) a prinášať spravodlivosť, a nie ich odmietat' (teda „nesúdiť“) cez rôzne arbitrárne procedurálne rituály.

28. Úlohou súdov oboch inštancií bolo v prvom rade zohľadniť špecifiká prejednávanej veci a tieto reflektovať vo svojich úvahách pri rozhodovaní o návrhu žalobcu na pristúpenie ďalších subjektov a návrhu na zmenu žaloby. Dovolací súd vzhľadom na osobitné postavenie žalobcu ako aj inštitútu tzv. nezistených vlastníkov, o ktorých v konaní ide, zastáva názor, že vzhľadom na vyslovené závery je povinnosťou súdov nižších inštancií meritórne posúdiť žalobu voči pristúpivším žalovaným nezisteným vlastníkom. Navrhovaná mena žaloby smeruje k určaniu, že sporné nehnuteľnosti v podiele žalovaného patria do spoločnej nehnuteľnosti v zmysle § 16 ods. 2 písm. c) zákona č. 97/2013 Z. z., obhospodarovanie ktorej zabezpečuje žalobca a že tieto patria do vlastníctva pôvodných urbárníkov v spoluvlastníckych podieloch podľa predloženého znaleckého posudku. Treba brať do úvahy aj to, že ide o prípad tzv. žaloby v prospech tretieho, pričom ako žalobca vystupuje subjekt zo zákonná nakladajúci s nehnuteľnosťami vo vlastníctve tzv. nezistených vlastníkov.

29. Súdov nižších inštancií nesprávnym procesným postupom znegovali zmysel pristúpenia (§ 79 CSP) a naň nadväzujúcej zmeny žaloby, keď žalobcovi neumožnili odstrániť nedostatok pasívnej vecnej

legitimácie na strane žalovaného. Bolo pritom plne v súlade s procesnou ekonómiu, aby vec bola prejednaná a rozhodnutá v rámci už začatého konania. Žalobcovi tak nebolo umožnené zreparovať svoj (v čase podania žaloby) legitímne vyvolaný „omyl“, vyplývajúci z rôznej interpretácie práva o tom, kým a proti komu malo byť v danom prípade právo správne žalované.

30. Nesprávny procesný postup oboch súdov nižšej inštancie smerujúci k odopretiu spravodlivosti viedol dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f) CSP), ale tiež dôvodné (§ 431 CSP), lebo v ňom opodstatnene namietal, že súdy nižších inštancií mu nesprávnym procesným postupom znemožnili ako strane, aby uskutočňoval jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

31. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Dovolací súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Keďže uznesenie súdu prvej inštancie o nepripustení pristúpenia ďalších subjektov na stranu žalovaného a nepripustení zmeny žaloby malo vplyv na rozhodnutie vo veci samej, dovolací súd zrušil aj toto, posúdiac ho ako rozhodnutie obsahujúce závislý výrok (R 73/2004). Zároveň dovolací súd ako závislý výrok zrušil aj uznesenie súdu prvej inštancie týkajúce sa výšky trov konania, v súlade s ustanovením § 439 písm. a) CSP.

32. V ďalšom konaní bude úlohou súdu prvej inštancie, aby sa v naznačenom smere opätovne vysporiadal s procesným návrhom žalobcu v zmysle § 79 CSP a § 139 CSP a v závislosti od vzniknutej procesnej situácie opätovne posúdil otázku vecnej legitimácie žalobcu a (ne)existenciu jeho naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení.

33. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

34. Uznesenie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.